

Justitiedepartementet

Åklagarenheten

103 33 Stockholm

Diarienumr: Ju/2016/06793/Å

YTTRANDE ÖVER BETÄNKANDET ETT SAMLAT ANSVAR FÖR TILLSYN ÖVER DEN PERSONLIGA INTEGRITETEN (SOU 2016:65)

Sammanfattning

Civil Rights Defenders välkomnar utredningen om tillsynen över den personliga integriteten och den kartläggning över behandling av personuppgifter som har gjorts. Vi delar utredningens bedömning att ett mer samlat tillsynsansvar skulle stärka skyddet för den enskildas personliga integritet men anser att utredningens förslag måste kompletteras med ett antal åtgärder för att Sverige fullt ut ska leva upp till sina internationella åtaganden att respektera och garantera mänskliga fri- och rättigheter. Civil Rights Defenders analys av författningsförslaget begränsas till de delar som anges nedan.

Integritetsskyddsråd

Integritetskommittén redovisade ett delbänkande i juni 2016 sin bedömning att det saknas behov av ett särskilt integritetsskyddsråd. Mot bakgrund av den kartläggning som kommittén presenterade anser Civil Rights Defenders att det finns ett uppenbart behov av ett helhetsgrepp på området. Civil Rights Defenders har även framfört detta i remissyttrande över SOU 2016:41. Civil Rights Defenders ifrågasatte i yttrandet att kommittén inte presterade någon utredning av vilka uppgifter ett sådant råds uppdrag skulle kunna omfatta. Eftersom regeringen i ett tilläggsdirektiv i ett alltför sent skede gav kommittén i uppdrag att redan i delbetänkandet lämna besked i frågan utreddes inte behovet av ett integritetsskyddsråd grundligt. Mot bakgrund av att

integritetskommittén avvisade möjligheten att inrätta ett integritetsskyddsråd avstår den nu aktuella utredningen från att lämna förslag avseende ett eventuellt integritetsskyddsråds uppgifter. Civil Rights Defenders menar att frågan om ett integritetsskyddsråd inte blivit tillräckligt utredd.

Behovet av en gemensam tillsynsmyndighet framgår även i den nu aktuella utredningen. Utredningen hävdar att det inte finns personuppgiftsbehandling som inte omfattas av någon myndighets tillsynsbehörighet i regleringen av tillsyn eftersom Datainspektionen (DI) alltid kan utöva tillsyn om någon annan myndighet inte gör det. I praktiken har detta emellertid resulterat i att två myndigheters olika tolkningar av en lagreglering fått till följd att ingen av dem har utfört tillsynsinsatser, vilket även framkommer i denna utredning.

Datainspektionens och Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens parallella tillsynsuppdrag

Tillsyn över Säkerhetspolisens personuppgiftsbehandling

Civil Rights Defenders tillstyrker förslaget att både DI och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN) även i fortsättningen ska vara behöriga att utöva tillsyn över Säkerhetspolisens personuppgiftsbehandling i den brottsbekämpande verksamheten. Vi anser dock att det bör införas en regel som kräver att SIN ska anmäla till DI så snart nämnden har funnit förhållanden som utgör otillåten personuppgiftsbehandling. Eftersom SIN inte har befogenhet att utfärda bindande beslut, inleda en förundersökning eller tillerkänna något skadestånd bör en anmälningsskyldighet inrättas i förhållande till DI. Vi menar att det är otillräckligt att en anmälningsskyldighet enbart ska föreligga när säkerhetspolisen inte följer SIN:s uttalande då det i praktiken är omöjligt för den enskilde att kontrollera detta. För att säkerhetsställa skyddet för den enskildes personliga integritet bör det införas skärpningar i hur SIN:s anmälningsskyldighet till DI har formulerats i den nuvarande ordningen.

Tillsyn över den öppna polisens personuppgiftsbehandling

Utredningen konstaterar att tillsynsuppdraget över den öppna polisens personuppgiftsbehandling har kommit att vara parallell istället för kompletterande. Av detta skäl föreslås att tillsynen endast ska utföras av Datainspektionen. Utredningen gör bedömningen att förutom oklarheter i ansvarsfördelningen och risker för ett ineffektivt utnyttjande av allmänna resurser, finns det särskilda omständigheter beträffande tillsynen över Säkerhetspolisens personuppgiftsbehandling som inte gör

sig gällande med samma styrka när det rör den öppna polisen. Samtidigt konstaterar utredningen att sekretessen kan vara lika stark med samma begränsade insyn hos den öppna polisen gällande underrättelseverksamhet som hos Säkerhetspolisen.

Syftet med inrättandet av SIN var att skapa en stärkt och mer allsidig tillsyn för att tillgodose enskildas tillgång till ett inhemskt rättsmedel och därmed säkerställa kraven på effektiva rättsmedel enligt artikel 13 i Europakonventionen. Trots att detta till en början enbart gällde tillsyn över Säkerhetspolisen, utvidgades SIN:s tillsynsansvar senare till att även omfatta den öppna polisens personuppgiftsbehandling. SIN kan på begäran av en enskild person kontrollera om han eller hon har varit föremål för behandling av personuppgifter hos polisen och om behandlingen har skett i enlighet med lag eller annan författning. När kontrollen är genomförd ska den enskilde underrättas om detta. Mot bakgrund av ovanstående anser Civil Rights Defenders att DI som enligt förslaget endast ska utöva tillsyn över personuppgiftsbehandling inom den öppna polisens brottsbekämpande verksamhet bör, likt SIN, ha en skyldighet att på begäran av en enskild kontrollera om han eller hon är föremål för en lagstridig personuppgiftsbehandling.

Civil Rights Defenders vill i detta sammanhang understryka vikten av att SIN även i fortsättningen utövar tillsyn över de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel och kvalificerade skyddsidentiteter och därmed sammanhängande verksamhet.

Gränsdragningar mellan andra tillsynsmyndigheter

Datainspektionen och Inspektionen för vård och omsorg

Trots att DI och Inspektionen för vård och omsorg (IVO) i grunden har olika uppdrag har de i praktiken ett överlappande tillsynsansvar. Myndigheterna har enligt utredningen olika uppfattningar om huruvida det föreligger gränsdragningssvårigheter. Utredningen landar i att den aktuella problematiken kan lösas med att IVO i större uträkning samråder med DI när det uppkommer frågor om huruvida en viss behandling av personuppgifter är förenlig med lagstiftning. Enligt IVO finns det å andra sidan inget behov av samråd eller överenskommelser. Civil Rights Defenders menar att enbart ett ökat samråd är otillräckligt för att säkerställa att oklarheterna i den nuvarande ordningen löses eftersom myndigheterna inte har samma uppfattning om gränsdragningsproblemet.

Datainspektionen och Centrala etikprövningsnämnden

Det råder en viss oenighet mellan DI och Centrala etikprövningsnämnden om vilken myndighet som ska utöva tillsyn i olika fall. De berörda myndigheterna har gjort olika tolkningar av lagens reglering och oklarheterna har inneburit att det i några fall inte genomförts någon tillsyn. Civil Rights Defenders ställer sig kritisk till utredningens bedömning att den nuvarande lagstiftningen är tydlig. Vi menar att eftersom gränsdragningen mellan myndigheterna har uppfattats som oklar, finns det ett behov av författningsändringar som tydligare reglerar ansvarsfördelningen mellan de två myndigheterna.

John Stauffer

Chefsjurist